

Kuća Lanaca

Deo prvi

PRIPOVEST IZ MALAŠKE KNJIGE PALIH

STIVEN
ERIKSON

Preveo
Dejan Kuprešanin

 Laguna

Naslov originala

Steven Erikson

HOUSE OF CHAINS

A Tale of the Malazan Book of the Fallen

Copyright © Steven Erikson 2002.

First published as *House of Chains* by Transworld Publishers.

The right of Steven Erikson to be identified as the author of this work has been asserted. All rights reserved.

Mape: Nil Gouver

Ilustracije korica: Stiv Stoun

Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

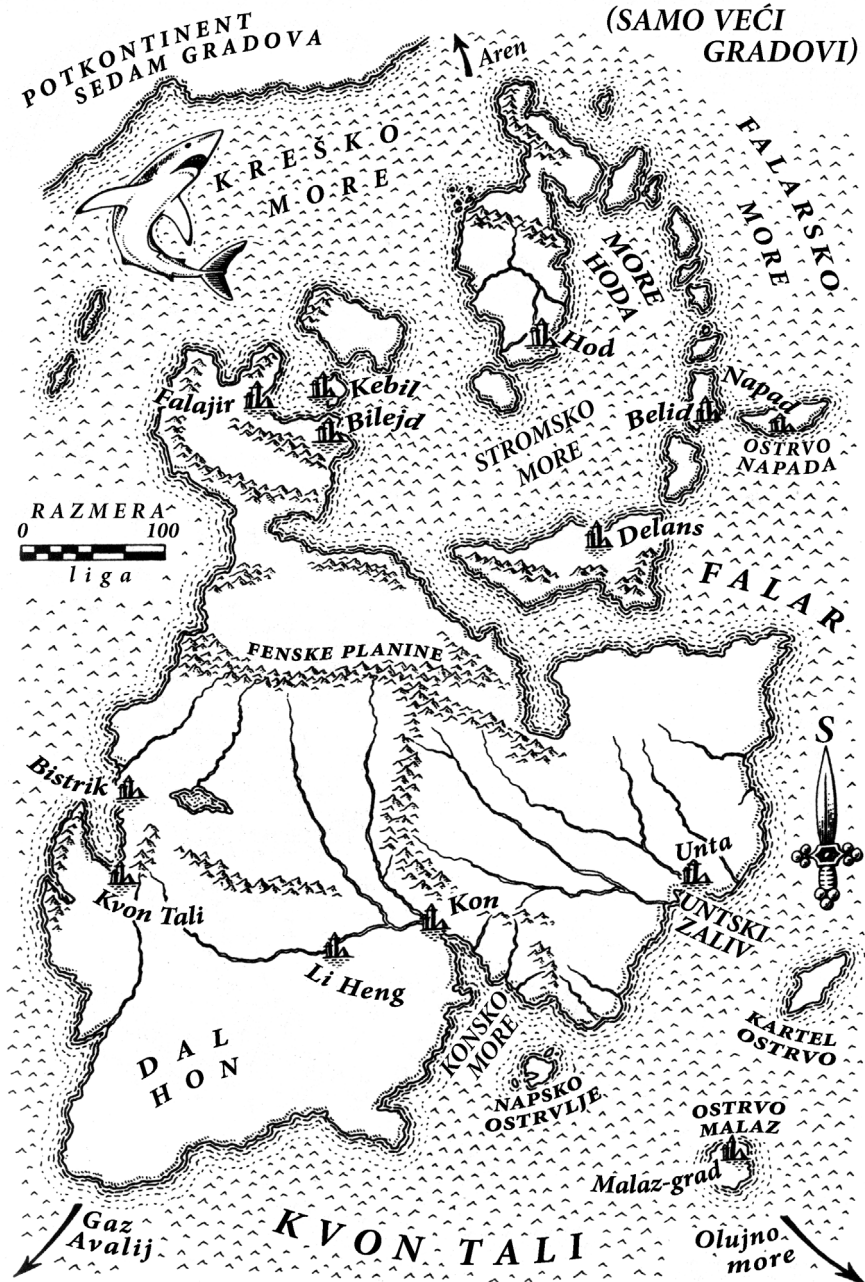
SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Za Marka Pakstona-Makreja i njegov nokaut.
Ova je samo za tebe, prijatelju moj.*

SREDIŠNJE MALAŠKO CARSTVO

(SAMO VEĆI
GRADOVI)

SEVEROZAPADNI DŽENABARIS oko 1160.

(NAKON MALAŠKOG
OSVAJANJA)

AKIS

R A

RAZMERA
0 10 20 30
liga

OAZA PAN'ARAK

(srce pustinje Raraku)

RAZMERA
0 1 1/2
liga

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

S
OBRONAK DREVNE OBALE

Stari (Zapadni) obalski drum

Dine

OKAMENJENA ŠUMA

RUSEVNI GRAD

GAJ

Dine

Logor
Psoubica

Dine

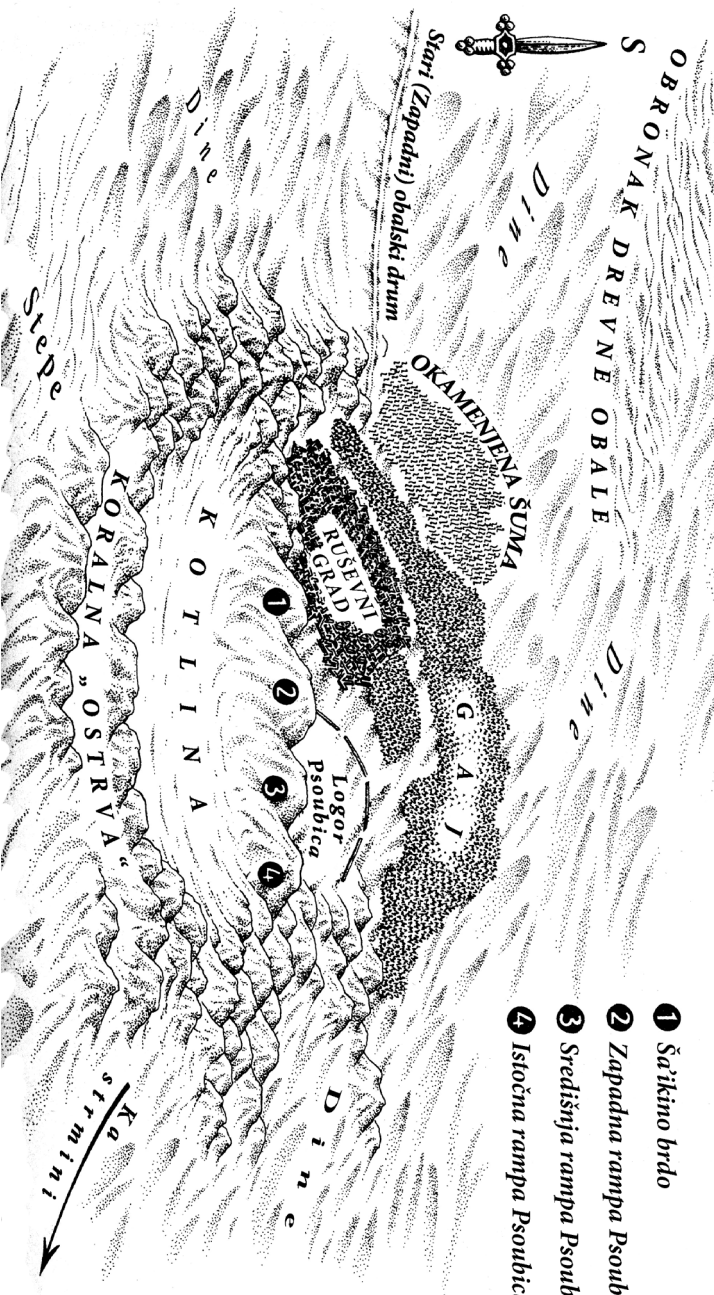
KOTLIN A

KORALNA "OSTRVA"

Steepe

Ka
strmini

- ① Šaikino brdo
- ② Zapadna rampa Psoubica
- ③ Središnja rampa Psoubica
- ④ Istočna rampa Psoubica

Sadržaj

Mape	vii
Dramatis Personae	xiii
Prolog	1
Knjiga prva – Lica u kamenu	9
Knjiga druga – Hladno gvožđe	245
Glosar	497
Izjave zahvalnosti	503
O autoru	505

DRAMATIS PERSONAE

Uridsko pleme Teblora

Karsa Orlong, mladi ratnik

Bajrot Gild, mladi ratnik

Delum Tord, mladi ratnik

Dejlis, devojka

Palk, Karsin deda

Sinig, Karsin otac

Armija vrhovne zapovednice

vrhovna zapovednica Tavore

pesnica Gamet/Gimlet

T'jantar

pesnica Tene Baralta

pesnica Blistig

kapetan Keneb

Grab, njegov usvojeni sin

admiral Nok

komandant Alardis

Nil, vikanski veštac

Neter, vikanska veštica

Temul, Vikanac iz klana Vrana (preživeli iz Lanca pasa)

Čora, vojnik u Arenskoj straži

Biser, pripadnik Kandže

Lostara Jil, oficir Crvenih sečiva

Čemer, ratni poglavica Kundrila Spaljenih suza

Imral, ratnik Kundrila Spaljenih suza

Toper, zapovednik Kandže

Mornarička pešadija Devete čete, Osme legije

poručnik Ranal

vodnik Žica

vodnik Gesler

vodnik Borduk

desetar Balvan

desetar Olujni

desetar Hab

Boca, čarobnjak odreda

Smeška

Korik, vojnik setijske krvi

Sipa, diverzant

Istina

Pela

Tavos Bara

Pesak

Balgrid

Ib

Možda

Zakrpa

Odabrana teška pešadija Devete čete, Osme legije

stariji vodnik Mouzel

starija vodnica Sobelon

stariji vodnik Trzaj
Visprena
Uru Hela
Ćasa
Nosić

Odabrana srednja pešadija Devete čete, Osme legije

vodnik Balzam
vodnik Moak
vodnik Tom Živac
desetar Smrda
desetar Garavi
desetar Tulipan
Vratošija
Žilavac
Galt
Uvce
Slagač
Rampa
Sposobni

Ostali vojnici Malaškog carstva

vodnik Kord, Druga četa, puk Ašok
Ebron, Peti odred, mag
Ćopa, Peti odred
Praporac, Peti odred
desetar Srča, Peti odred
kapetan Dobrica, Druga četa
poručnik Pora, Druga četa
Džib, erlitanska straža
Posrečko, erlitanska straža
Škrabalo, erlitanska straža

stariji vodnik Brejven Zub, garnizon Malaz-grada

kapetan Iriz, odmetnik

Sin, izbeglica

Gentur

Muljavi

Hol

Natiji

robovlasnik Silgar

Damisk

Balantis

Astab

Borug

Ostali u Dženabakisu

Torvald Nom

Smiraja

Ganal

Šaikina vojska Apokalipse

Ša'ik, Odabrana, izabranica boginje Vihora (nekada Felisin iz porodice Paran)

Felisin Mlađa, njena usvojena ćerka

Toblakaj

Lioman Topuzina

visoki mag L'orik

visoki mag Bidital

visoki mag Febril

Heborik Duhoruki

Kamist Rilo, mag Korbola Doma

Henaras, čarobnica

Fajel, čarobnica

Matok, ratni poglavica pustinjačkih plemena
T'morol, njegov telohranitelj
Korab Bilan Tenu'alas, oficir u Liomanovoj četi
Silara, milosnica u logoru
Duril, glasnik
Etum, desetar
Korbolo Dom, Napanac odmetnik
Kasanal, njegov unajmljeni ubica

Ostali

Kalam Mekar, ubica
Trul Sengar, Tiste Edur
Onrak, T'lan Imas
Rezač, ubica (poznat i kao Krokus)
Apsalar, ubica
Relok, Apsalarin otac
Kotiljon, zaštitnik ubica
Putnik
Rud, Pas Senke
Slepa, Kuja Senke
Darist, Tiste Andij
Ba'ijenrok (Čuvar), pustinjač
Ibra Golan, t'lanimaski klanovođa
Monok Očem, kostočatac Logrosovih T'lan Imasa
Haran Epal, T'lan Imas
Olar Šejn, T'lan Imas
Sivi Žabac, demon i familijar
Ept, demonska matrona (eptorijski demon) Senke
Azalan, demon Senke
Panek, dete Senke
Mebra, uhoda u Erlitanu
Iskaral Pust, sveštenik Senke
Mogora, njegova supruga i mnoštun

Sinigig, Džagut

Firlis, Džagut

Aramala, Džagut

Ikarijum, Džag

Mapo Žgolja, Trel

Džorud, tisteliosanski senešal

Malakar, Tiste Liosan

Enijas, Tiste Liosan

Orenas, Tiste Liosan

Prolog

Rub Povoja, 943. dan Potrage
1159. godina sna Spaljene

Siva, naduvena i izrovašena tela nizala su se unedogled na muljevitoj obali. Behu nagomilana poput naplavine nadomak nadolazećih talasa, njišući se i podižući one bliže u vodi. Na trulom mesu su se tiskale legije crnih desetonožnih kraba. Stvorenjca veličine novčića tek su počela da se časte obilatim gozbom koju im je donelo razaranje bogaza.

Nijansa niskog neba odražavala se na površini mora. Tu mutnu boju kalaja jedino su narušavali zagasitije siv mulj i umrljani svetlosmeđi tonovi jedva vidljivih gornjih nivoa zgrada potopljenog grada na udaljenosti od trideset zamaha veslom. Oluje su prošle, vode miruju po olupinama utopljenog sveta.

Meštani su niski, zdepasti. Lica su im pljosnata, a svetle kose duge i neuvezane. Njihov svet je hladan, sudeći po debelo postavljenoj odeći. Ali nakon razaranja sve se to kataklizmički promenilo. Vazduh je postao sparan, vlažan, a sad je i vonjao na raspadanje.

More je izrodila reka iz drugog sveta. Bila je to verovatno ogromna i široka reka preko čitavog kontinenta i njegova arterija slatke vode, bremenita muljem ravnice. Njene mutne dubine su verovatno dom pozamašnim somovima i paucima

veličine točka zaprežnih kola, a u plićacima se tiskaju rakovi i biljke mesožderke bez korena. Reka se u svoj silini izlila u ovaj prostrani, ravni krajolik. Bujica je lila danima, pa onda nedeljama i mesecima.

Nasilni sudar tropskih vazdušnih struja s ovdašnjom blagom klimom prizvao je oluje, koje su urlajućim vetrovima poterale potop, a pred nezaustavljivim rastom vodostaja javile su se pošasti i odnele one što se nisu podavili.

Nekako se protekle noći poderotina zatvorila. Reka iz drugog sveta vratila se u svoje prvobitno korito.

Obala pred njim verovatno nije zaslužila da se tako zove, ali Trulu Sengaru ništa drugo nije padalo na pamet dok su ga vukli njenom ivicom. Plaža je bila tek nanos mulja duž ogromnog zida koji se, naizgled, pružao od obzorja do obzorja. Zid je izdržao poplavu, iako je sada voda curila s druge strane.

S njegove leve strane posvuda tela, a njemu zdesna okomita litica od sedam, možda osam, visina čoveka; vrh zida je bio tek nešto manje od trideset koraka širok; to što je zadržao čitavo more upućivalo je na nekakvu čaroliju. Široko, ravno kamenje pod nogama bilo je prekriveno blatom, koje se već sušilo na vrelini dana dok su sivosmeđi insekti plesali po površini i sklanjali se s puta Trulu Sengaru i njegovim tamničarima.

Trul je još uvek s mukom razumevao tu činjenicu. *Tamničari*. Borio se s tom rečju. Na kraju krajeva, to su mu braća. Krv rođena. Lica koja poznaje čitav život, lica koja je video kako se osmehuju i smeju, i lica koja su, ponekad, bila žalobna i ogleđala njegov jad. Stajao je uz njih tokom svega što se izdešavalo, i slavnih pobeda, i gubitaka od kojih su im se duše kidale.

Tamničari.

Sad nije bilo osmejaka. Ni smeha. Lica onih koji su ga držali kamena su i hladna.

Na šta smo spali.

Stali su. Gurnuli su Trula Sengara na zemlju, ne obazirući se na njegove modrice, posekotine i rane iz kojih je i dalje tekla

krv. Iz nekog nepoznatog razloga, sada pokojni stanovnici ovog sveta bili su prikovali ogromne gvozdene alke po vrhu zida, duboko u goleme kamene blokove. Koliko je Trul mogao da vidi, alke su se nizale po zidu u pravilnom razmaku, na svakih petnaestak koraka.

Sad su te alke dobile novu svrhu.

Lance su obavili oko Trula Sengara, a okove mu zakucali oko zglobova i članaka. Bol ga ošinu kad su ga opasali okovom, te kroz gvozdene karike provukli lance i zategli ih da ga čvrsto prikuju dole pored alke. Metalnu presu sa šarkom su mu pričvrstili na vilicu, na silu mu otvorili usta i preko jezika postavili i zaključali metalnu ploču.

Usledila je Striža. Bodežom su mu urezali krug na čelu, a zatim nazubljenom oštricom zasekli po koži kako bi slomili krug. Jedan zubac je zasekao toliko duboko da se zabio u kost. Pepelom su mu posuli rane. Njegovu pletenicu su uklonili grubim zasecima koji su ostavili krvav trag na potiljku. Gustom zasićenom mašću su zamazali ono što mu je ostalo od kose i istrljali celo teme. Za nekoliko sati će mu čitava kosa opasti, te će trajno ostati ćelav.

Striža je konačni obred, nepovratni čin raskida. Sad je izgnanik. Prestao je da postoji za svoju braću. Za njim se neće žaliti. Njegova dela će iščileti iz sećanja zajedno s njegovim imenom. Njegov otac i njegova majka su na ovaj svet doneli jedno dete manje. U njegovom narodu, ovo je najgora kazna, daleko gora od pogubljenja.

Međutim, Trul Sengar nije počinio nikakav zločin.

I eto, na ovo smo spali.

Stajali su nad njim, možda tek sad pojmivši šta su uradili.

Poznat glas prekide tišinu: „Sad ćemo govoriti o njemu, a kad odemo odavde, našeg brata više neće biti.“

Prvi glas je hladan, ničim ne otkriva likovanje za koje je Trul Sendar znao da postoji. „Kažeš da me je izdao.“

„Jeste, brate.“

„Kakvog dokaza imaš?“

„Iz njegovih usta.“

„Da li samo ti tvrdiš da si čuo tu izgovorenu izdaju?“

„Nije jedini, brate, i ja sam čuo.“

„I ja.“

„A šta vam je svima rekao naš brat?“

„Rekao je da si ti odsekao svoju krv od naše.“

„Da sad služiš skrivenom gospodaru.“

„Da će nas tvoja ambicija odvesti u smrt...“

„Čitav naš narod.“

„Dakle, govorio je protiv mene.“

„Jeste.“

„Svojim je jezikom optužio mene za izdajstvo našeg naroda.“

„Jeste.“

„A da li sam kriv? Razmotrimo tu optužbu. Južne zemlje je plamen progutao. Neprijateljske vojske su se razbežale. Neprijatelj sad kleči pred nama i moli nas da nam postane rob. Ni iz čega je iskovano carstvo. A naša snaga nastavlja da raste. Pa ipak. Da bismo ojačali, šta morate, braćo moja, da činite?“

„Treba da tragamo.“

„Tako je. A kad nađete ono što se naći mora?“

„Ono se mora doneti. Tebi, brate.“

„Uviđate li nužnost svega toga?“

„Da.“

„Razumete li moje žrtvovanje za vas, za naš narod, za našu budućnost?“

„Da.“

„Međutim, dok ste tražili, ovaj čovek, naš brat nekadanji, oglasio se protiv mene.“

„Jeste.“

„Što je još gore, oglasio se u odbranu novih neprijatelja na koje smo naišli.“

„Jeste. Nazvao ih je Čistokrvima, i rekao da ne bi trebalo da ih ubijamo.“

„A da su zaista bili Čistokrvi, onda...”

„Ne bi tako lako umirali.”

„I stoga...”

„Izdao te je, brate.”

„Sve nas je izdao.”

Nastade muk. *Ah, sad bi da podeliš taj svoj zločin. A oni oklevaju.*

„Sve nas je izdao. Nije li tako, braćo?”

„Jeste.” Reč je izgovorena grubo, u bradu, više kao mrmljanje, kao hor oklevajuće neizvesnosti.

Dugo niko ništa nije rekao, a onda on, uz jedva zauzdan gnev, divljački zagrme: „Zato, braćo. Zar da zanemarimo tu opasnost? Ovu pretnju izdaje, ovaj otrov, ovu pošast što hoće da nam razdvoji porodicu? Hoće li se raširiti? Hoćemo li opet ovamo doći? Moramo četvore oči da otvorimo, braćo. Među nama. I prema svakom od nas. E sad, o njemu smo pričali. I sad, njega više nema.”

„Nema ga više.”

„Nikad nije postojao.”

„Nikad nije postojao.”

„Hajdemo onda odavde.”

„Da, hajdemo.”

Trul Sengar je osluškivao bat njihovih čizama po kamenu, sve dok više ništa nije mogao da čuje, i više nije osetio podrhtavanje u tlu od njihovih sve daljih koraka. Bio je sam, nije mogao ni da se pomakne, jedino je video blatnjavi kamen za koji beše prikovana gvozdena alka.

More je pomeralo leševe na obali. Krabe su se razbežale. Voda je nastavila da curi kroz malter, ispunila je kiklopski zid mrmorenjem duhova, a zatim se izlivala na drugu stranu.

Njegovom narodu je odavna poznata činjenica, možda i jedina istina, da Priroda vojuje jedan večni rat. Protiv jednog neprijatelja. I dalje, kad se to shvati, razumeće se čitav svet. I svi svetovi.

Priroda ima samo jednog neprijatelja.

A to je neravnoteža.

Zid je zadržavao more.

A to ima dvostruko značenje. Braćo moja, zar ne shvatate?

Dvostruko značenje. Zid zadržava more.

Zasad.

Ova poplava se neće izbeći. Potop je tek počeo i to njegova braća nisu mogla da razumeju, možda nikad i neće shvatiti.

Utapanje je uobičajeno u njegovom narodu. Nisu se plašili utapanja. I Trul Sengar će se utopiti. Uskoro.

A kako je pretpostavljao, uskoro će mu se pridružiti ceo njegov narod.

Njegova braća su poremetila ravnotežu.

A Priroda se neće povinovati.

Prva knjiga

Lica u kamenu

Što je reka sporija, to crvenija teče.

Natijska izreka

Prvo poglavlje

Deca iz tamne kuće
Senovite staze biraju.

Natijska narodna izreka

Pas je raščerečio ženu, starca i dete pre nego što su ga ratnici oterali u napuštenu ciglanu na kraju sela. Životinja nikad ranije nije ispoljavala neodanost. Žestokom revnošću je čuvala uridske zemlje i zajedno s ostalim psima obavljala svoje, istina teške, dužnosti. Na telu psa nije bilo rana koje bi se mogle zagnojiti i pustiti duhu ludila da mu u vene uđe. Niti je životinju opsela zapenjena bolest. Njen položaj u seoskom čoporu nije bio u pitanju. Zaista, nije bilo ničeg, ama baš ničeg, što bi dalo povoda za iznenadnu promenu.

Ratnici su kopljima prikleštili životinju uza ovalni zid gline ciglane, i vrhove zabadali u zver što je grizla i arlaukala sve dok je nisu ubili. Kad su nakon toga pogledali koplja, zapazili su da su izgrizena i vlažna od pljuvačke i krvi; ugledali su ulubljeno i iskrzano gvožđe.

Znali su da ludilo može biti skriveno, zakopano pod površinom, i da neprimetan začim može krv pretvoriti u nešto gorko. Šamani su pregledali tri žrtve; dve su podlegle ranama, ali je dete još bilo u životu.

U svečanoj povorci je mališana otac odneo do Licâ u kameanu, položio ga na proplanku pred sedam bogova Teblora, i ostavio ga onde.

Ubrzo je i umrlo. Samo u svom bolu pred strogim obličjima uklesanim u naličje stene.

Sudbina mu nije bila neočekivana. Na kraju krajeva, dete je bilo premalo da bi se molilo.

Sve se to, naravno, desilo pre mnogo vekova.

Mnogo pre nego što je sedam bogova otvorilo oči.

Godina Urugala Utkanog

1159. godina sna Spaljane

Bile su to slavne priče. Imanja u plamenu, deca koju su ligama vukli konji. Trofeji iz davnina tiskali su se po niskim zidovima dedine velike kuće. Iskrzana temena lobanja, naizgled krhke vilice. Čudni odrpani komadi odeće od nekog nepoznatog materijala, sad već potpuno pocrneli od dima. Male uši zakucane za svaki od drvenih stubova što su se pružali do trščanog krova.

Sve dokazi da je Srebrno jezero stvarno, da zaista postoji negde iza šumovitih planina, pa kroz skrivene prolaze, nedelju ili dve udaljeno od teritorije Uridskog klana. Sam put je bio pun opasnosti jer je prolazio kroz oblasti koje su držali klanovi Sunida i Ratida, te je i samo putovanje priča legendarnih razmera. Šunjanje kroz neprijateljske tabore kako ih niko ne bi čuo ni video, pa razmeštanje kamenja s ognjišta kako bi se nanela najgora uvreda, pa danonoćno izbegavanje lovaca i tragača sve dok ne bi stigli do graničnih područja, a zatim i prelaženje preko njih u susret nepoznatom prostranstvu i nesanjanim bogatstvima.

Karsa Orlong je proživljavao i udisao dedine priče. Stajale su poput kakve prkosne i surove legije pred bledom, ispraznom zaostavštinom Siniga – Palkovog sina i Karsinog oca. Sinig ništa nije uradio u svom životu, brinuo se o konjima u svojoj dolini i nijednom nije otišao u neprijateljske zemlje. Sinig je predstavljao najveću sramotu svom ocu i sinu.

Doduše, Sinig je više puta odbranio svoje krdo konja od pljačkaša iz drugih klanova, i to ih je dobro odbranio, časno

razjaren i sa zavidnom veštinom. Ali to se i očekivalo od ratnika uridske krvi. Urugal Utkani je klansko Lice u kamenu, i Urugal se smatra za najbešnjeg od sedam bogova. Ostali klanovi su imali valjane razloge da se plaše Urida.

Sinig se takođe pokazao kao pravi majstor u obučavanju svog sina jedinca ratničkim plesovima. Karsino umeće sa sečivom od krvnog drveta daleko je prevazilazilo umeće njegovih vršnjaka. Ubrajao se u najbolje ratnike klana. Pošto su Uridi prezirali upotrebu luka i strele, isticali su se kopljem i atlatlom, zatim nazubljenim diskom i crnim konopcem, i Sinig je svog sina podučio da s upečatljivom delotvornošću upotrebljava sve ovo oružje.

Pa ipak, takva obuka se očekivala od svakog oca Uridskog klana. Karsa nije nalazio razloga da se ponosi tako koječime. Na kraju krajeva, ratnički plesovi su tek priprema. Slava se zadbija u svemu što potom sledi, u nadmetanjima, u pljačkaškim pohodima, u svirepom ovekovečenju klanskih zavađa.

Karsa neće raditi ono što je otac učinio. On neće sedeti skrštenih ruku. Ne, on će poći stazom svog dede. I to vernije no što će bilo ko moći da zamisli. Previše je od ugleda klana obitavalo u prošlosti. Uridi su se uljuljkali na svom nadmoćnom položaju među Teblorima. Palk je ne jednom to mrmljao noću kada bi ga kosti bolele od starih rana, a sramota, koju mu je rođeni sin predstavljao, najviše pekla.

Povratak starostavnim običajima. A ja, Karsa Orlong, povešću tim putem. Delum Tord je sa mnom. Kao i Bajrot Gild. Svi smo u prvoj godini ožiljkovanja. Dokazali smo se junačkim delima. Brojne smo neprijatelje posekli. Konje krali. Razmestili ognjišno kamenje Kelida i Burida.

A sad, s novim mesecom u godini s tvojim imenom, Urugale, utkaćemo put do Srebrnog jezera. Da pobijemo decu koja onde žive.

Ostao je da kleči na proplanku, glave pognute pred Lici-ma u kamenu, znajući da je Urugalovo lice, tamo visoko na naličju stene, odražavalo njegovu sopstvenu divljačku žudnju;

kao i da su lica ostalih bogova, kojima su se klanjali klanovi, s izuzetkom Sibalinog, koja je Nenađena, piljila dole u Karsu sa zavišću i mržnjom. Na kraju krajeva, nijedno od njihove dece nije klečalo pred njima i izricalo tako smeke zakletve.

Karsa je podozrevao da je uljuljkanost morila sve klanove Teblora. Svet iza planina nije se usuđivao da ih pređe i već je decenijama bilo tako. Nije bilo posetilaca teblorskim zemljama. Niti su sami Teblori bacali mrke i krvožedne poglede izvan graničnih područja kao što su to činili pre tek nekoliko pokolenja. Poslednji čovek koji je krenuo u pljačkaški pohod na strane zemlje bio je njegov deda. Do obala Srebrnog jezera, gde su imanja nicala poput trulih pečuraka a deca jurcala kao miševi. U davnini behu dva gazdinstva s pet-šest sporednih zgrada. Karsa je bio uveren da sad mora da ih ima više. Tri, možda četiri gazdinstva. Čak će i Palkovi dani klanja izbledeti pred onim što će učiniti Karsa, Delum i Bajrot.

To ti se kunem, voljeni Urugale. A pred tebe ću prostrti takvo obilje trofeja kakvo još nije pokrivalo zemlju ovog proplanka. Možda će biti dovoljno da te čak oslobodi iz tog kamena pa ćeš zajedno s nama nanovo trčati i sejati smrt među neprijateljima našim.

Ja, Karsa Orlong, unuk Palka Orlonga, zaklinjem ti se. A ako sumnjaš u mene, Urugale, znaj da ove noći krećemo. Putovanje će početi sa zalaskom baš ovog sunca. I kako će sunce svakog dana izroditi sunce narednoga, tako će ono gledati s visine trojicu ratnika Uridskog klana koji vode svoje konje kroz prolaze, i dole sve do nepoznatih zemalja. A Srebrno jezero će nakon više od četiri stoleća nanovo strepeti od dolaska Teblora.

Karsa polako podiže glavu i pogledom pođe uvis po steni sve do surovog, zverskog lica Urugala, između ostalih njegovog roda. Kao da su rupičaste oči netremice gledale u njega, i Karsa pomisli da zapravo zapaža požudno zadovoljstvo u tim tamnim rupama. Štaviše, bio je siguran u to, te će o tome pričati kao da se zaista dogodilo Delumu i Bajrotu, pa i Dejlis, kako bi mu dala svoj blagoslov. A toliko je želeo njen blagoslov, njene hladne

reći... *Ja, Dejlis, koja još treba da nađe svoje porodično ime, blagosiljam te, Karso Orlonže, pred tvoj opasni pohod. Da sasečeš legije dece. Nek ti njihovi krici snove hrane. Nek ti njihova krv tek načne žeđ. Nek plamenovi pohode stazu tvog života. Da mi se vratiš sa hiljadu smrti na duši i uzmeš me za ženu.*

Možda će stvarno tim rečima da ga blagoslovi. Biće to prvi i neosporni izraz njenog zanimanja za njega. Ne za Bajrotu, njime se ona samo poigravala kao što svaka mlada, neudata žena radi da bi se zabavila. Njen Nož noći je ostao u kanijama, naravno, jer je Bajrotu nedostajalo hladne ambicije, što on može da porekne, ali istina je bila tako jasna da on nije za vođu. On je samo pratilac, a Dejlis se time neće zadovoljiti.

Ne, biće ona njegova, Karsina, kad se bude vratio. Biće to vrhunac njegove trijumfalne pljačke Srebrnog jezera. Njemu će i nikom drugom Dejlis isukati svoj nož noći.

Da sasečeš legije dece. Nek plamenovi pohode stazu tvog života.

Karsa ustade. Nije bilo ni daška da zašumi po lišću breza što okružuju proplanak. Vazduh beše težak – vazduh nizije koji se peo ka planinama za petama nezaustavljivom suncu, a sad, na zamirućoj svetlosti, ostade zarobljen na čistini pred Licima u kamenu. Kao da je dah bogova koji samo što nije utonuo u trulu zemlju.

Karsa je bio sasvim siguran da je Urugal tu i da nikad dotad nije bio bliži iza kamene kože svoga lica. Privukla ga je snaga Karsine zakletve, obećanja povratka slave. Takođe su i ostali bogovi lebdeli. Berok Miloglasi, Kalb Tihi Lovac, Tenik Smrskani, Halad Nosilac Racka, Imrot Okrutna i Sibal Nenađena, svi su se iznova probudili od žeđi za krvlju.

A tek sam kročio na ovu stazu. Tek sam stupio u osamnaestu godinu života i konačno sam postao ratnik. Čuo sam reči davnine, šapate Izabranoga, koji će ujediniti Teblore, koji će sve do poslednjeg klana svezati i povesti ih u nizije i time započeti Rat naroda. Ti šapati su glas obećanja, a taj glas pripada meni.

Skrivene ptice su objavile dolazak sutona. Vreme je da se krene. Delum i Bajrot su ga čekali u selu. I Dejlis, tiho krije u sebi reči koje će mu izreći.

Bajrot će se razbesniti.

Dugo se još nakon Karsinog odlaska na proplanku zadržao džep toplog vazduha. Na mekoj močvarnoj zemlji još uvek su se videli otisci njegovih kolena i mokasina, a sve slabija sunčeva svetlost nastavila je da boji grube crte božanskih lica dok su senke ispunjavale i samu čistinu.

Sedam prilika ustade iz zemlje. Koža im je bila naborana i tamnosmeđa od prljavštine na usahlim mišićima i teškim kostima i okernocrvenim kosama s kojih je kapala ustajala, crna voda. Nekima je nedostajao pokoji ud, dok su drugi stajali na izlomljenim, smrskanim ili unakaženim nogama. Jedan nije imao donju vilicu, dok drugom leva jagodica i obrva behu potpuno smrskane te se ni očna šupljina nije videla. Sve sedmoro su na neki način slomljeni. Nesavršeni. Oštećeni.

Negde iza kamenog zida nalazila se zapečaćena pećina koja im je bila grobnica proteklih vekova. Ispostavilo se da je to bilo ipak kratkoveko zatočenje. Niko nije očekivao da će biti vaskrsnuti. Previše izlomljeni da bi ostali sa svojim narodom, ostavili su ih po svim običajima. Osuda za neuspeh jeste napuštanje, večnost nepokretnosti. Da je neuspeh bio častan, njihove bi žive ostatke ostavili na otvorenom, da gledaju u nebo, u krajolik, u spoljni svet, kako bi našli svoj mir posmatrajući proticanje eona. Ali neuspeh ovo sedmoro nije bio častan. Zbog toga je tama grobnice bila njihova kazna. Nisu bili ogorčeni zbog toga.

Tamni dar su kasnije dobili, stigao im je izvan njihovog neosvetljenog zatvora, a s njim se javila i šansa.

Trebalo je samo da pogaze zavet i zakunu se drugome na vernost. A nagrada: preporod i sloboda.

Njihov narod je obeležio ovo mesto zarobljavanja tako što su u kamen uklesali njihova lica da narušavaju krajolik praznim, slepim očima. Izgovorili su njihova imena prilikom zatvaranja obreda vezivanja, imena koja su se zadržala na ovom mestu i sa sasvim dovoljno moći da izopače umove šamana jednog naroda što je našao pribežište u ovim planinama i visoravni drevnog imena Lederon.

Njih sedmoro je ćutke i nepomično stajalo na proplanku dok se sumrak spuštao. Šestoro ih je čekalo da jedan progovori, ali njemu se nije žurilo. Sloboda je ogoljeno likovanje, pa čak i ako je ograničena za tu čistinu, osećanje je bilo isto. Neće dugo čekati dok se ta sloboda liši svojih poslednjih okova i vezanosti za mesto gde su spuštene pogledi isklesanih očnih duplji gledali. Služenje novom gospodaru obećavalo je putovanje, čitav svet da nanovo otkriju i poseju bezbroj smrti.

Urual, čije ime znači Mahovinasta Kost i koji je među Teblorima poznat kao Urugal, konačno prozbori: „Biće on dovoljan.“

Sin'b'al – Lišaj za Mahovinu – koja je bila 'Sibal Nenađe-na, nije prikrivala sumnjičavost u glasu. „Previše se ti uzdaš u ove pale Teblore. *Teblori*. Oni ništa ne znaju, pa čak ni svoje pravo ime.“

„Budi zahvalna što ne znaju“, reče Ber'ok prokrkljavši kroz smrskano grlo. Vrat mu beše skroz izvijen a glava se naginjala u stranu, te je morao celo telo okrenuti kako bi se zapiljio u kameno lice. „U svakom slučaju, imaš ti svoju decu, Sin'b'al, a ona čuvaju istinu. Što se ostalih tiče, zaboravljena istorija bolje da ostane zaboravljena. Tako će barem nama koristiti. Njihovo neznanje je naše najmoćnije oružje.“

„Mrtvi Jasen istinu zbori“, reče Urual. „Ne bismo mogli tako da im izopavimo veru da su poznavali svoju baštinu.“

Sin'b'al prezrivo slegnu ramenima. „Onaj zvani Palk je takođe... *bio dovoljan*. Tako si tvrdio, Uruale. Činilo se da je bio dobra prilika za vođu moje dece. Pa ipak je podbacio.“

„Našom krivicom, ne njegovom“, zareža Haran’li. „Bili smo nestrpljivi, previše uvereni u sopstvenu delotvornost. Kršenje Zaveta nam je oduzelo mnogo moći...“

„A šta nam je naš novi gospodar dao od svoje, Letnji Rože?“, zahtevao je Tek Ist. „Mrvicu samo.“

„A šta si očekivao?“, tiho zapita Urual. „On se oporavlja od svojih muka, kao što se i mi oporavljamo od svojih.“

Emrot progovori poput svile mekim glasom: „Dakle, uveren si, Mahovinasta Kosti, da će ovaj Palkov unuk isklesati našu stazu ka slobodi.“

„Jesam.“

„A ako se opet razočaramo?“

„Onda ćemo iznova početi. Bajrotovo dete je u Dejlisinoj utrobi.“

Emrot siknu. „Još ćemo čitav vek da čekamo! Prokleti da su ti dugoveki Teblori!“

„Vek nije ništa...“

„Nije ništa, ali je sve, Mahovinasta Kosti! I ti tačno znaš na šta mislim.“

Urual je promatrao ženu koja se sa svakim pravom zvala Kostur sa Očnjacima i prisetio se njenih samuzetih naginjanja, kao i njene gladi koja ih je sve odvela u propast tako davno. „Nanovo je stupila godina s mojim imenom“, reče on. „Ko je među nama poveo klan Teblora dalje od mene? Ti, Kosture sa Očnjacima? Ili Lišaj za Mahovinu? Kopljonog?“

Svi su ćutali.

Onda se konačno Mrtvi Jasen oglasio, što je zvučalo kao prigušen osmeh. „Svi smo nemi poput Crvene Mahovine. Put će biti otvoren. To nam je naš novi gospodar obećao. On nalazi svoje moći. Urualov izabrani ratnik na sebi već nosi dvadeset duša nakon obuke. I to duša *Teblora*. Setite se samo da je Palk pošao sam. A Karsa će imati dva silna ratnika uz sebe. Ako on pogine, ostaće Bajrot, ili Delum.

„Bajrot je previše pametan“, iskezi se Emrot. „Povukao je na svog ujaka, Palkovog sina. Što je još gore, jedine ambicije mu se tiču njega samoga. Pretvara se da prati Karsu, ali eno, nož upire u Karsina leđa.“

„A ja svoj u njegova“, promrmlja Urual. „Uskoro će noć. Moramo se vratiti u grobnicu našu.“ Drevni ratnik se okrete. „Kosture sa Očnjacima, ostani ti blizu detetu u Dejlisinoj utrobi.“

„Ona već sad sisa s mojih grudi“, uveri ga Emrot.

„Devojčica?“

„Samo telom. Ono što u njoj pravim neće biti ni devojče, ni odojče.“

„Dobro.“

Sedam prilika se vratilo u zemlju kad su prve zvezde noći zatreptale probudivši se na nebu. Zatreptale su razbuđene i pogledale dole na proplanak na kojem bogovi nisu boravili. Na kojem bogovi nikad nisu boravili.

Selo se nalazilo na kamenitoj obali reke Laderi – planinski potoci su se ulivali u nju i tvorili ledeni brzak koji je presecao dolinu kroz četinarsku šumu na svom putu ka nekom dalekom moru. Kuće su imale temelje od valutaka i zidove od grubo tesanih kedrovih debala, a debeli pogrbljeni krovovi behu obrasli mahovinom. Duž obale nizali su se rešetkasti ramovi načičkani ribom koja se sušila. Iza ruba šume bile su prokrčene čistine da bi služile kao pašnjaci za konje.

Kroz drveće je treperila svetlost prekrivena velom magle dok je Karsa prilazio kući svog oca, prolazeći pored desetak konja koji su ćutke i nepomično stajali na čistini. Jedina opasnost im je pretila od pljačkaša, jer su te životinje odgajane da budu prave ubice, te su planinski vukovi odavno naučili da izbegavaju velike životinje. Povremeno bi se neki medved riđeg krzna udaljio od svojih planinskih lovišta, ali te prilike

bi se mahom podudarale sa dolaskom lososa, pa zver ne bi mnogo zanimalo da napada konje, seoske pse ili ovdašnje neustrašive ratnike.

Sinig je bio u oboru za dresuru i timario Hevoka, svog najboljeg borbenog konja. Karsa je osetio toplotu životinjskog tela dok je prilazio, iako je ona bila tek crna mrlja u tami. „Crveno Oko i dalje cunja na slobodi“, zareža Karsa. „Zar ništa nećeš učiniti za svog sina?“

Njegov otac je nastavio s timarenjem Hevoka. „Crveno Oko je premlad za takvo putovanje, kao što sam ti već rekao...“

„Ali je moj konj i zato ima da ga jašem.“

„Nećeš. Manjka mu samostalnosti, i još nije bio pored konja koje će Bajrot i Delum jahati. Samo ćeš mu zabiti trn u živce.“

„Zar onda peške da idem?“

„Dajem ti Hevoka, sine moj. Večeras je samo malo jahan i još ima uzde. Idi pokupi svoju opremu pre nego što se ohladi.“

Karsa nije ništa rekao na to. Zaista se zaprepastio. Okrenuo se i pošao ka kući. Otac mu je okačio zavežljaj o gredu pored vrata kako se ne bi skvasio. Njegov mač od krvnog drveta visio je odmah pored u kanijama. Bio je nedavno nauljen, a ratnički grb Urida sveže oslikan na širokom sečivu. Karsa skide oružje i veza kanije tako da mu je kožom obmotana dvoručna drška štrčala iznad levog ramena. Zavežljaj će staviti Hevoku na ramena, pričvršćen za remen uzengija, ali će Karsina kolena poneti veći deo tereta.

Konjska oprema Teblora nije podrazumevala sedalo za jahača; njihovi ratnici su jahali na golom telu konja, uzengije su postavljali visoko te bi im sva težina bila na ramenima životinje. Među trofejima iz nizije mogla su se naći sedla, za koja se ispostavilo, kad su ih stavili na manje, ravničarske konje, da tačno prebacuju težinu na leđa. Ali kod pravog bojnog konja stražnjica i zadnje noge moraju biti slobodne i lišene bilo kakvog opterećenja jer samo tako njima zadaje hitre udarce.

Štaviše, ratnik mora mačem, pa ako je potrebno i oklopljenim podlakticama da štiti vrat i glavu svog konja.

Karsa se vratio ocu i Hevoku, koji su čekali.

„Bajrot i Delum te čekaju kod gaza“, reče Sinig.

„A Dejlis?“

Karsa nije razaznavao izraz očevo lice kad mu je on ravnim glasom odgovorio: „Dejlis je izgovorila blagoslov Bajrotu kad si otišao da posetiš Lica u kamenu.“

„Blagoslovila je Bajrota?“

„Jeste.“

„Izgleda da sam je pogrešno razumeo“, reče Karsa boreći se pritom protiv nepoznatog pritiska što mu je stezao grlo.

„To se često dešava, ona je ipak žena.“

„A ti, oče? Hoćeš li me blagosiljati?“

Sinig predade Karsi uzde i okrete se. „Palk je to već učinio. Neka ti to bude dovoljno.“

„Palk mi nije otac!“

Sinig zastade u mraku, kao da se dvoumio, a zatim reče: „Ne, nije.“

„Hoćeš li me, onda, blagosiljati?“

„A šta da blagoslovim, sine? Sedam lažnih bogova? Ispraznu slavu? Hoće li mi biti milo što ćeš pobiti neku decu? Ili što ćeš silne trofeje za pojas vezati? Moj otac Palk rado glanca svoju davnašnju mladost, jer je u tim godinama. Kako li te je blagoslovio, Karsa? Da ga nadmašiš u podvizima? Ne verujem. Dobro i pažljivo razmisli o onome što ti je rekao i verujem da su njemu te reči bolje poslužile nego tebi.“

„Palk, Nalazač staze kojom ćeš poći, blagosilja tvoje putešestvije. To mi je rekao.“

Sinig je za tren ćutao, a kad je progovorio, sin je čuo njegov smrknuti osmeh iako ga nije video. „Kao što sam ti rekao.“

„Majka bi me blagoslovila“, brecnu se Karsa.

„Kao što svaka majka i mora. Ali ona bi to teška srca učinila. Podi, onda, sine. Tvoji saputnici te čekaju.“

Zarežavši, Karsa se pope na Hevokova široka leđa. Konj zabaci glavu osetivši nepoznatog jahača, a zatim zafrkta.

Sinig se oglasi iz mraka: „Ne voli da nosi gnev. Smiri se, sine.“

„Bojni konj koji se boji besa jeste beskoristan. Hevok će morati da nauči ko ga sad jaše.“ S tim Karsa povuče nogu unazad i, cimnuvši uzde, vešto okrenu konja. Pokretom ruke kojom je držao uzde potaknuo je konja napred na stazu.

Četiri krvna stuba, po jedan za svako žrtvovano Sinigovo dete, stajala su u nizu pokraj staze što je vodila u selo. Za razliku od ostalih, Sinig nije ukrasio stubove; samo je urezao znakove imena trojice sinova i jedne ćerke koje je predao Licima u kamenu, nakon čega je stubove isprskao sopstvenom krvlju, koja nije mnogo opstala nakon prve kiše. Namesto pletenica da se viju oko stubova visine čoveka sve do vrha s perjem načičkanim i od creva ispletenim ukrasom za glavu, oko drveta istrošenog od vremena loza se obavila, a tupi vrhovi su zamrljani ptičjim izmetom.

Karsa je znao da uspomena na njegove bližnje zaslužuje više od toga, zbog čega je odlučio da njihova imena nosi na usnama u trenu napada i ubija uz njihove gromke usklike. Njegov glas će biti njihov glas kad nastupi vreme. Predugo su patili zbog nemara njihovog oca.

Staza se širila; s obe strane su se nizali stari panjevi i niske smreke. Ispred je tinjavi sjaj ognjišta u mračnim, oniskim kupastim kućama treperio kroz izmaglicu od dima. Pored jedne od tih vatri čekale su dve prilike na konjima. Treće obličje je postrance stajalo ogrnuto u krzna. *Dejlis. Blagoslovila je Bajrota Gilda, a sad je došla da ga isprati.*

Karsa odjaha do njih, usporavajući Hevoku korak. On je njihov vođa i tu činjenicu će im jasno staviti do znanja. Na kraju krajeva, Bajrot i Delum su njega čekali, a i ko je od njih trojice otišao do Lica u kamenu? *Dejlis je blagoslovila pratioca.* Da li se Karsa previše opušteno držao? Mada, to je teret

onih koji zapovedaju. Mora da joj je to bilo jasno. Nije imalo nikakvog smisla.

Zaustavio je konja pred njima, ništa nije rekao.

Bajrot je krupniji, mada nije visok kao Karsa ili makar kao Delum. U sebi je imao neku medvedu crtu, što je odavno i sam shvatio te ju je svesno isticao. Sad je razmrđavao ramena kao da ih opušta pred put. Iskezio se. „Odvažan početak, brate“, zabrunda, „to što si ocu ukrao konja.“

„Nisam ga ukrao, Bajrote. Sinig mi je dao i Hevoka i svoj blagoslov.“

„Čini se da je ovo noć za čuda. A da li se Urugal izmigoljio iz stene da te u čelo poljubi, Karso Orlonže?“

Dejlis se tiho zakikota.

Da je zaista kročio na smrtno tle, zatekao bi samo jednog od nas trojice pred sobom. Ništa nije odvratio na Bajrotovo ruganje. Polako je skrenuo pogled ka Dejlis. „Zar si Bajrota blagoslovila?“

Njeno sleganje ramenima beše prezrivo.

„Onda žalim“, reče Karsa, „što si izgubila hrabrost.“

Njene oči sevnuše iznenadnim besom.

Osmehnuvši se, Karsa vrati pogled ka Bajrotu i Delumu. „Zvezde kolo igraju. Pođimo.“

Ali Bajrot je zanemario rečeno i namesto da odvrati uobičajenim odgovorom, on zapreti: „Nije ti pametno to što si odrešio svoj ranjeni ponos na nju. Dejlis će postati moja žena kada se vratimo. Napadom na nju napadaš mene.“

Karsa se nije micao. „Ali, Bajrote“ – tiho i blago – „ja udaram gde mi se ište. Gubitak hrabrosti se poput bolesti širi, da li se njen blagoslov kao kletva spustio na tebe? Ja sam ratni vođa. Dozvoljavam ti da me na megdan izazoveš, sad pre nego što napustimo dom.“

Bajrot pogrbi ramena i polako se nagnu napred. „Nikakav gubitak hrabrosti“, procedi kroz zube, „ne brani mi da te izazovem, Karso...“

„Drago mi je što to čujem. 'Zvezde kolo igraju. Pođimo.'“

Namrštivši se što ga je prekinuo, Bajrot htjede nešto da kaže, ali se ipak predomisli. Osmehnuo se i opet opustio. Pogledao je Dejlis i klimnuo joj kao da ćutke potvrđuje neku tajnu, a zatim reče: „'Zvezde kolo igraju. Povedi nas, ratni vođo, u slavu.'“

Delum ih je sve vreme u tišini posmatrao; lice mu je bilo bezizražajno, i sad je ponovio: „'Povedi nas, ratni vođo, u slavu.'“

Sa Karsom na čelu, trojica ratnika su projahala kroz selo. Plemenski oci su bili protiv putovanja, tako da niko nije izašao da ih gleda kako odlaze. Međutim, Karsa je znao da niko nije mogao a da ih ne čuje dok prolaze, a takođe je znao da će jednog dana zažaliti što su ostali da slušaju težak, prigušen topot kopita. Pa ipak, žarko je želeo da Dejlis ne bude jedina koja ih prati. Čak ni Palk se nije pojavio.

Mada, osećam da nas neko i te kako gleda. Možda baš Sedmoro. Urugal je ustao do zvezda, jaše na struji nebeskog točka, i gleda na nas odozgo. Počuj me, Urugale! Ja, Karsa Orlong, u tvoje ime ću poseći hiljadu dece! Hiljade duša ću ti položiti pred noge!

Nedaleko od njih pas je zacvileo u snu, ali se nije probudio.

Na severnoj strani doline koja je gledala na selo, na samoj ivici šume, stajalo je dvadeset i troje nemih svedoka odlasku Karse Orlonga, Bajrota Gilda i Deluma Torda. Bili su poput duhova u mraku između širokolisnog drveća dok su nepomično čekali da trojica ratnika konačno nestanu iz vidokruga daleko na istočnoj stazi.

Uridi po rođenju. Uridi po žrtvama. Bili su u krvnom srodstvu sa Karsom, Bajrotom i Delumom. U četvrtom mesecu života svakog od njih su predali Licima u kamenu, položile su ih njihove majke na proplanak u suton. Predati su u zagrljaj Sedmoro bogova i nestali pre osvita. Svi do jednog behu predati novoj majci.

'Sibalina deca i tad i sad. 'Sibal, Nenađena, jedina boginja među Sedmoro bez svoga plemena. Zbog toga je morala da stvori novo, tajno pleme nastalo od šest ostalih i podučih ih njihovim krvnim vezama kako bi ih povezala s rodbinom koja nije žrtvovana. Takođe ih je podučila njihovoj svrsi, sudbini koja je pripala njima i nikom drugom.

Nazvala ih je svojim Nađenima, i to je ime kojim su se služili, ime njihovog skrivenog plemena. Nevidljivi su boravili među svojim, a samo njihovo postojanje nije mogao niko iz bilo kog od šest plemena ni da zamisli. Znali su da je bilo pojedinaca koji bi možda naslutili, ali ti ništa više od sumnje nisu imali. Ljudi kao što je Sinig, Karsin otac, koji se prema spomenicima drveta krvi odnosio s ravnodušjem, ili čak s prezrenjem. Takvi ljudi obično nisu predstavljali nikakvu pretnju, ali povremeno su strože mere bile neophodne kada se primetila prava opasnost. Kao što je to bilo s Karsinom majkom.

Dvadeset i troje Nađenih koji su, skriveni među drvećem na rubu doline, posmatrali početak putovanja trojice ratnika, bili su Karsina, Bajrotova i Delumova krvna braća i sestre, ali su istovremeno bili tuđini, mada u tom trenu ta pojedinost nije mnogo značila.

„Jedan će uspeti.“ Bile su to reči Bajrotovog najstarijeg brata.

Delumova sestra bliznakinja slegnu ramenima i reče: „Bićemo tu, onda, kad se taj vrati.“

„Hoćemo.“

Još jedna sličnost je bila zajednička svim Nađenima. 'Sibal je svoju decu obeležila užasnim ožiljkom: sa svakog lica je otkinula deo leve strane od slepoočnice do ruba vilice, a s tim uništenjem sposobnost za izražavanje drastično se smanjila. Crte na levoj strani lica su ostale stegnute u sumornu grimasu, kao da su u večnom jadu. Na neki čudan način, telesni ožiljak ih je takođe lišio boje glasa – ili je možda 'Sibalin ravnodušni glas imao prevelik uticaj na njih.

I tako lišeni naglašavanja svojih reči, izgovorena nadanja bi i njima samima nekako zazvučala lažno, što je bilo sasvim dovoljno da učutka one koji su se oglasili.

Jedan će uspeti.

Možda.

Sinig je samo nastavio da meša paprikaš nad ognjištem kada su se vrata iza njega otvorila. Tih dahtaj, noga se vuče po zemlji, štap za hodanje lupnu o dovratka. Zatim grubo pitanje s tonom optuživanja:

„Da li si blagoslovio svog sina?“

„Dao sam mu Hevoka, oče.“

Nekako je Palk jednu jedinu reč ispunio prezirom, gađenjem i sumnjom: „Zašto?“

Sinig se i dalje nije osvrtao dok je slušao oca kako se s mukom kreće do stolice najbliže ognjištu. „Hevok zaslužuje konačnu bitku, za koju znam da mu je ja ne mogu pružiti. Zato.“

„Dakle, kao što sam i mislio.“ Palk uz bolno stenjanje sede na stolicu. „Za svog konja, ali ne za svog sina.“

„Jesi li gladan?“, upita Sinig.

„Neću odbiti ponuđeno.“

Sinig dozvoli sebi da se krajičkom usana prezrivo osmehne, te se pruži da dohvati još jednu činiju i spusti je do svoje.

„Razorio bi planinu“, zareža Palk, „da te sad vidi kako mešaš sedeći na slamarici.“

„Ono što on radi nije za mene, oče, već za tebe.“

„Ubeđen je da će samo najsurovije zadobijena slava postići ono što je neophodno za spiranje sramote koju ti predstavljaš, Siniže. Ti si kvirgavi grm što raste između dva visoka drveta. Da li drhturiš i kiptiš od besa tamo u senci između Karse i mene? Šteta, to je uvek bio tvoj izbor.“

Sinig napuni obe činije i rukom pruži jednu svom ocu. „Ožiljak pored stare rane nimalo ne boli“, reče.

„Ništa ne osećati nije vrlina.“

Smešeci se, Sinig sede na drugu stolicu. „Isprčaj mi priču, oče, kao što si nekada. O onim danima nakon tvog trijumfa. Pričaj mi ponovo o deci koju si pobio. O ženama koje si sasekao. Pričaj mi o spaljenim majurima, o kricima stoke i ovaca zarobljenih u vatrenoj ogradi. Hoću da vidim tu vatru kako se nanovo rasplamsava u tvojim očima. Prodžaraj pepeo, oče.“

„Kad god zineš ovih dana, sine, čujem samo onu prokletu ženu.“

„Jedi, oče, jer ako tako nastaviš, uvredićeš mene i moj dom.“

„Hoću.“

„Uvek si bio uviđavan gost.“

„Tako je.“

Ni reč više nije bila izgovorena dok obojica nisu završili jelo. Na kraju Sinig spusti svoju činiju. Ustade i pokupi Palkovu, a onda se okrenu i baci je u vatru.

Oči njegovog oca se razrogačiše.

Sinig ga prostreli pogledom. „Nijedan od nas dvojice neće poživeti da dočeka Karsin povratak. Most između tebe i mene sad je odnesen. Ako još jednom prideš mojim vratima, oče, ja ću te ubiti.“ Obema rukama zagrabi dole i podiže Palka. Odvukao je brslavog starca do vrata i grubo ga izbacio napolje. Štap za hodanje je izleteo sledeći.

Kretali su se starom stazom koja je uporedo išla s kičmom planina. Tu i tamo su stazu prekrivali nekadašnji odroni što su sa sobom svukli jele i kedrove ka dolini, i na tim mestima je žbunje i širokolisno drveće pustilo korenje, otežavajući prelaz. Za dva dana i tri noći stići će do teritorije Ratida, a od svih teblorskih plemena upravo su s Ratidima Uridi imali najviše zadevica. Pljačkaški pohodi i surova ubistva su zaplela dva plemena u pređu mržnje koja se pružala vekovima unazad.

Karsa nije naumio da se šunja kroz teritoriju Ratida. Name-ravao je da osvetničkom oštricom uzore krvavu stazu putem pravih i zamišljenih uvreda, i usput naniže više od dvadeset duša svom imenu. Dobro je znao da su dvojica ratnika iza njega verovala da ih čeka putovanje puno skrivanja i izvrđavanja. Ipak ih je samo trojica.

Ali Urugal je u nama, u ovome, njegovo je doba nastupilo. U njegovo ime ćemo proglasiti svoj dolazak i krv proliti. Nasilno ćemo probuditi stršljenove dok su još u gnezdima, pa će Ratidi zapamtiti i naučiti da se plaše imena Karse Orlonga. Kao što će i Sunidi kad na njih dođe red.

Ratni konji su se obazrivo kretali preko kamenja od skoraš-njeg odrona. Prošle zime je bilo mnogo snega, više nego što je Karsa video celog svog života. Mnogo pre nego što su se Lica u kamenu probudila i objavila seoskim starcima u snovima i transovima da su porazila stare teblorske duhove te da zahte-vaju počasti; mnogo pre nego što je uzimanje neprijateljskih duša postalo najvažnije od svih teblorskih zanimanja, duhovi su vladali zemljom i narodom na njoj; kosti im behu kamen, zemlja meso, kosa i krzno šume i gajevi, a dah beše u vetrovima svakog godišnjeg doba. Zemlja bi stizala i povlačila se s besnim olujama visoko u planinama, u divljačkim napinjanjima duho-va u njihovom večnom, međusobnom ratu. Leto i zima kao da behu ista doba: nepomična i suva, s tim da je kod prvog to izazivalo zamor a kod drugog se ispoljavalo kao leden, krhak mir. Shodno tome, Teblori su poštovali leta zbog u bitkama izmorenih duhova, dok su zime prezirali zbog slabosti pro-slavljenih boraca, jer u prividu mira nema nimalo vrednosti.

Manje od dvadesetak dana je ostalo od proleća. Olujama u visinama smanjivala se i učestalost i žestina. Iako su Lica u kamenu pre mnogo vremena uništila davnašnje duhove i nao-čigled ih nije zanimao protok godišnjih doba, Karsa je potajno zamišljao sebe i svoja dva saborca kao vesnike poslednje oluje.

Njihovi mačevi od krvnog drveta odzvanjaće drevnim gnevom među Ratidima i Sunidima, koji ništa i ne slute.

Raskršili su skorašnji odron. Put je pravo napred zavijao dole u plitku dolinu s livadom na kosini koju je obasjavalo jarko popodnevno sunce.

Bajrot se oglasi iza Karse: „Bolje da se ulogorimo na drugoj strani ove doline, ratni poglavico. Konjima je potreban odmor.“

„Možda tvom konju treba odmor, Bajrote“, odvrati Karsa na to. „Odviše je gozbi na tvojim kostima. Cenim da će ovo putovanje od tebe opet napraviti ratnika. Leđa su ti se previše družila sa slamom u poslednje vreme.“ *Dok te je Dejlis jahala.*

Bajrot se nasmejao, ali ništa više nije rekao.

Delum na to reče: „Mom konju takođe treba odmor, ratni vođo. Ovaj proplanak pred nama je dobro mesto za logor. Vidim tragove zečeva ovde, mogao bih da postavim zamku.“

Karsa slegnu ramenima. „Eto, dva me teška lanca stežu. Ogluveo sam od ratnih pokliča vaših stomaka. Neka bude. Ulogorićemo se.“

Nisu smeli da upale vatru, tako da su zečeve koje je Delum ulovio jeli presne. Nekada je tako nešto bilo opasno, jer su zečevi često nosili bolesti od kojih je većina bila pogubna za Teblore, a koje su samo kuvanjem mogli ukloniti. Ali od dolaska Lica u kamenu bolesti se više nisu pojavljivale među plemenima. Istini za volju, ludilo je i dalje uzimalo danak, ali ono nije uzrokovano ničim što bi se pojelo ili popilo. Dešava se, kako su starci objašnjavali, da breme koje Sedmoro nameću bude pregolemo za nekoga. Um mora biti snažan, a ta snaga se nalazila u veri. Za slabića, za sumnjivca, pravila i obredi mogu postati kavez, a zatočeništvo je vodilo u ludilo.

Sedeli su oko male jame koju je Delum iskopao za zečje kosti i vrlo malo su govorili za jelom. Nebo nad njima je

polako gubilo boju, a zvezde su započele kolo. U sve gušćem mraku Karsa je slušao Bajrota kako sisa zečju lobanju. Uvek je poslednji završavao jer ništa nije ostavljao za sobom, pa čak bi i naredni dan glodao tanki sloj masti s unutrašnje strane kože. Konačno, Bajrot baci oglodanu lobanju u jamu i zavalj se ližući prste.

„Malo sam“, ogласi se Delum, „razmišljao o putu koji nas čeka. Kroz teritorije Ratida i Sunida. Ne bi trebalo da pratimo staze na kojima bismo bili lako vidljivi naspram neba, pa i golog kamena. Zato bi trebalo da pođemo nižim stazama. Mada, baš te bi nas odvele bliže njihovim selima. Mislim da ćemo morati odsad noću da putujemo.“

„Onda, bolje“, klimnu Bajrot, „da se ograničimo na uvrede: isprevrtaćemo im ognjišno kamenje i pokrasti pera. Možda će nekoliko usnulih ratnika da nam dā svoje duše.“

Karsa progovori: „Ako se danju krijemo, nećemo videti dim koji bi nam otkrio gde su im sela. A noću vetar zavija, pa nam neće pomoći da nađemo ognjišta. Ratidi i Sunidi nisu budale. Neće ložiti vatre pod nadstrešnicama ili na otvorenom kame-njaru te nas neće dočekati toplo obasjano kamenje. Dalje, naši konji danju bolje vide i neće zapinjati. Nastavljamo danju“, završio je.

Ni Bajrot ni Delum ne rekoše ništa nekoliko sekundi.

Onda Bajrot pročisti grlo. „Onda ćemo se naći usred rata, Karso.“

„Bićemo poput strele Lanida koja u letu kroz šumu menja pravac kod svake grančice, grane i stabla. Skupljaćemo duše, Bajrote, na krilima razularene oluje. Rat, kažeš? Da li se plašiš rata, Bajrote Gilde?“

Delum reče: „Nas je trojica, ratni vođa.“

„Jašta, mi smo Karsa Orlong, Bajrot Gild i Delum Tord. Na megdanu sam pobio dvadeset četvoricu ratnika. Plešem bez premca – ogласite se ako mislite da to nije istina. Čak i starci o

meni govore s divljenjem. A ti, Delume – vidim vrpcu što ti visi s kuka i na koju si nanizao osamnaest jezika. Umeš i duhu da uđeš u trag i da čuješ kotrljanje kamička na dvadeset koraka. I Bajrot, još u danima kad je na sebi imao samo mišiće – zar nisi, Bajrote, golim rukama Buridu slomio kičmu? Zar nisi bojnog konja oborio na zemlju? Ta žestina samo spava u tebi, a ovo putovanje će je nanovo razbuditi. Da su neka druga trojica... da, šunjali bi se po tamnim zavojitim puteljcima i razmestili bi kamenje ognjišta i počupali bi pera i smrskali bi dušnike nekolicini usnulih neprijatelja. Velika je to slava za bilo koju trojicu ratnika. Ali za nas? Nije. Vaš ratni vođa je rekao svoje.“

Bajrot se iskezi Delumu. „Hajde da gledamo nebo i posmatramo kolo zvezda, Delume Torde, jer nam je malo takvih prizora preostalo.“

Karsa polako ustade. „Prati svog ratnog vođu, Bajrote Gilde. Nemoj da sumnjaš u njega. Tvoja kolebljiva hrabrost preti da nas sve zatruje. Veruj u pobedu, ratniče, ili se smesta okreni i vrati.“

Bajrot slegnu ramenima i zavalu se unazad, ispruživši noge umotane u kožu. „Silan si ti ratni vođa, Karso Orlonže, ali nažalost, gluv si za šalu. Uveren sam da ćeš zaista pronaći slavu koju tako žudno želiš, takođe i da ćemo Delum i ja zasjati kao manji meseci, ali da ćemo svakako zasjati. Nama je i to dovoljno. Mogao bi da prestaneš da se brecaš oko toga, ratni vođo. Tu smo, s tobom...“

„I dovodite u pitanje moju mudrost!“

„Mudrost još nismo raspravili“, odgovori Bajrot. „Mi smo ratnici, baš kao što si i sam rekao, Karso. I mladi smo. Mudrost pripada starcima.“

„Da, starcima“, prasnu Karsa. „Onima koji nisu hteli da blagoslove naše putovanje!“

Bajrot se nasmeja. „To je činjenica koju moramo sa sobom poneti, pa neka je nepromenjiva i gorka u našim srcima. Ali

kad se budemo vratili, ratni vođo, uvidećemo da se ta činjenica promenila u našem odsustvu. Tad će ispasti da jesmo blagosiljani. Sačekaj pa ćeš videti.“

Karsa razrogači oči. „Zar će starci lagati?“

„Naravno da će lagati. I očekivaće od nas da prihvatimo to njihovo novo tumačenje događaja, i mi ćemo ga prihvatiti – ne, mi to moramo, Karso. Slava našeg uspeha mora da se iskoristi da bi se ljudi zbližili – ako je zadržimo za sebe, to neće biti samo sebično već i verovatno pogubno. Razmisli o tome, ratni vođo. Vratićemo se u selo s raznoraznim pričama. Jašta, bez sumnje ćemo imati nekoliko trofeja koji će poslužiti kao dokazi našim tvrdnjama, ali ako ne podelimo tu slavu, onda će se starci postarati da naše priče spoznaju otrov neverice.“

„Neverice?“

„Baš tako. Poverovaće nam samo ako im se omogući da sudeluju u našoj slavi. Verovaće nam samo ako mi zauzvrat budemo verovali njima, odnosno njihovom preuređenju minulih događaja, blagoslovu koji nije dat, pa najednom jeste i to tako što su svi seljani bili izašli da nas isprate dok izjahujemo. Svi su bili tamo, barem će tako pripovedati, i na kraju će i oni sami poverovati u to, ceo prizor će im se urezati u umove. Da li te to i dalje zbunjuje, Karso? Jer ako je tako, onda najbolje da ne pričamo o mudrosti.“

„Teblori se ne igraju obmanama“, zareža Karsa.

Bajrot se zagledao u njega na tren, a onda klimnu. „Istina, ne igraju se.“

Delum nagura zemlju i kamenje u jamu. „Vreme je za spavanje“, reče i ustade da još jednom proveri privezane konje.

Karsa je piljio u Bajrota. *Um mu je poput strele Lanida u šumi, ali da li će mu to pomoći kad isučemo sečiva krvnog drveta, a bojni poklici se sa svih strana oglašavaju? Eto šta se dešava kada se mišići pretvore u salo, a slama ti se lepi za leđa. Dvobojem rečima nećeš ništa postići, Bajrote Gilde, osim možda to što ti se jezik neće tako brzo osušiti na pojasu nekog ratidskog ratnika.*